Kiedy i komu gminna komisja rozwiązywania problemów alkoholowych może udostępniać dane osobowe?

Zgodnie z przepisem art. 27 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2014 r. poz. 1182 ze zm.) *„zabrania się przetwarzania danych m.in. o stanie zdrowia i nałogach”*. W myśl zaś ust. 2 pkt. 2 cytowanego przepisu, przetwarzanie danych, o których mowa w ust. 1, jest jednak dopuszczalne, jeżeli przepis szczególny innej ustawy zezwala na przetwarzanie takich danych bez zgody osoby, której dane dotyczą, i stwarza pełne gwarancje ich ochrony. Zbiory danych osobowych, którymi dysponują gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych zawierają tzw. dane wrażliwe, które podlegają szczególnej ochronie na gruncie przepisów ustawy o ochronie danych osobowych.

Z uwagi na powyższe, dostęp do tego rodzaju danych znajdujących się w dokumentacji gromadzonej przez gminną komisję rozwiązywania problemów alkoholowych może uzyskać osoba, której ona dotyczy, zgodnie z dyspozycją art. 51 ustęp 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1997 Nr 78 poz. 483 ze zm.) *„Każdy ma prawo dostępu do dotyczących go urzędowych dokumentów i zbiorów danych. Ograniczenie tego prawa może określić ustawa.”* Mając na uwadze powyższe, ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi nie zawiera normy, która ograniczałaby prawo dostępu do akt sprawy - tu dokumentacji zebranej przez gminną komisję rozwiązywania problemów alkoholowych w przedmiocie złożenia wniosku do sądu o zobowiązanie do leczenia odwykowego osoby, której sprawa dotyczy. Dlatego też należy przyjąć, iż rzeczona osoba, wobec której prowadzone są czynności gminnej komisji dotyczące złożenia wniosku do sądu w przedmiocie leczenia odwykowego może uzyskać dostęp do akt swojej sprawy.

Są jednak podmioty, które również posiadają uprawnienie do uzyskania informacji od gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych na temat osoby zgłoszonej do komisji. Jest to m.in. **sąd** gdyż z przepisu art. 248 §1 ustawy z 17 listopada 1964r. kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2014r. poz.101 ze zm.) wynika, że każdy (osoba fizyczna, prawna, jednostka organizacyjna) obowiązany jest przedstawić na zarządzenie sądu w oznaczonym terminie i miejscu dokument znajdujący się w jego posiadaniu i stanowiący dowód faktu istotnego dla rozstrzygnięcia sprawy, chyba że dokument zawiera informacje niejawne.

Trzeba także pamiętać, że przetwarzanie danych wrażliwych jest możliwe w przypadku, gdy jest to niezbędne do dochodzenia praw przed sądem (art. 27 ust. 2 pkt 5 ustawy o ochronie danych osobowych). Nie można przeciwstawić się udostępnieniu takich danych, jeżeli jest to niezbędne do dochodzenia praw przed sądem, albowiem zakaz przetwarzania danych wrażliwych nie może być przeszkodą do prawidłowego rozstrzygnięcia sprawy przez sąd, dotyczy to między innymi sądu cywilnego. Sformułowanie „dochodzenie praw” należy rozumieć szeroko; odnieść je należy do działań wszystkich stron procesowych, zatem w przypadku sprawy rozwodowej zarówno do powoda jak i pozwanego.
Mając na uwadze powyższe należy uznać, gminna komisja rozwiązywania problemów alkoholowych powinna – na zarządzenie sądu cywilnego - przedstawić dokumenty postępowania w sprawie zobowiązania do leczenia odwykowego, mimo iż zawierają one dane tzw. wrażliwe.

Także **kurator** będzie miał możliwość uzyskania informacji od gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych. Wskazać należy przy tym, iż ustawa z 27 lipca 2001 o kuratorach sądowych (Dz.U. z 2014r. poz. 795 ze zm.) w art. 9 pkt. 5 nadaje

uprawnienie zawodowemu kuratorowi do żądania od Policji oraz innych organów lub instytucji państwowych, organów samorządu terytorialnego, stowarzyszeń i organizacji społecznych w zakresie ich działania, a także od osób fizycznych pomocy w wykonywaniu czynności służbowych.

Można by tu rozważyć ewentualnie zastosowanie zapisu z art.27 ust. 2 pkt. 10 ustawy o ochronie danych osobowych, uznając, iż podstawą do udzielenia przedmiotowych informacji przez gminną komisję rozwiązywania problemów alkoholowych będzie fakt, przetwarzania tych danych prowadzonych przez stronę w celu realizacji praw i obowiązków wynikających z orzeczenia wydanego w postępowaniu sądowym. W komentarzu do kodeksu karnego wykonawczego autorstwa K. Postulski (Lex 2014) wskazano, iż *„Wśród sądowych organów postępowania wykonawczego znalazł się nowy organ, nieznany kodeksowi karnemu wykonawczemu z 1969r, o bardzo szerokich kompetencjach – sądowy kurator zawodowy. Status i zadania kuratora określa ustawa o kuratorach sądowych, natomiast zakres jego kompetencji wynika z przepisów części szczególnej kodeksu karnego wykonawczego i z przepisów wykonawczych"* (na ten temat szeroko K. Postulski, Udział sądowego kuratora zawodowego dla dorosłych w postępowaniu przed sądem, Probacja 2010, nr 1, s. 9).

Jak podaje dalej ustawodawca w art. 14 § 1. kodeksu karnego wykonawczego *„W postępowaniu wykonawczym organ postępowania wykonawczego może zarządzić zebranie informacji dotyczących skazanego. Organ określony w art. 2 pkt. 1-5 wykonujący orzeczenie może także zarządzić zebranie informacji dotyczących skazanego w drodze wywiadu środowiskowego przeprowadzonego przez kuratora sądowego. W razie uzasadnionych wątpliwości co do tożsamości skazanego organ wykonujący orzeczenie może zażądać ustalenia jego tożsamości przez Policję."* Z kolei art. 11 pkt. 2 ustawy o kuratorach sądowych wskazuje, iż zawodowy kurator sądowy obowiązany jest do przeprowadzania na zlecenie sądu lub sędziego wywiadów środowiskowych. W zakresie zaś przeprowadzania wywiadów środowiskowych przez kuratorów zawodowych będą miały zastosowanie przepisy Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 11 czerwca 2003 r. w sprawie regulaminu czynności w zakresie przeprowadzania wywiadu środowiskowego oraz wzoru kwestionariusza tego wywiadu, gdzie § 5 ust.1 pkt. 7 wskazuje wprost, iż wywiad środowiskowy obejmuje informacje dotyczące m.in. stanu zdrowia oskarżonego, z uwzględnieniem stanu zdrowia psychicznego, uzależnienia od alkoholu lub środków odurzających.

Zatem, reasumując, po dokonanej analizie wyżej przytoczonych przepisów prawa wydaje się, iż gminna komisja rozwiązywania problemów alkoholowych powinna udzielić informacji na temat podjętych działań i czynności wynikających z przepisów ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tzw. procedura zobowiązania do leczenia odwykowego osoby uzależnionej od alkoholu) na żądanie kuratorów w sytuacji, gdy te informacje są niezbędne dla przeprowadzanego wywiadu środowiskowego (np. w ramach toczącego się postępowania wykonawczego, o którym mowa w przepisach ustawy kodeks karny wykonawczy).

Także **ośrodek pomocy społecznej** może wystąpić do gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych o podanie informacji dotyczących osoby zgłoszonej do gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, gdyż zgodnie z treścią art. 105 ustawy z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2015r. poz. 163 ze zm.) *„Sądy, organy i jednostki organizacyjne są obowiązane niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie 7 dni, udostępnić lub udzielić na wniosek pracownika socjalnego odpowiednich informacji, które*

mają znaczenie dla rozstrzygnięcia o przyznaniu lub wysokości świadczeń z pomocy społecznej(…).” Należy tu zauważyć, iż podmioty zobowiązane do współdziałania z pracownikiem socjalnym zostały określone w wyżej przytoczonym artykule szeroko. W szczególności należy tu wymienić sądy powszechne - rejonowe i okręgowe oraz wojewódzkie sądy administracyjne, terenowe organy administracji rządowej i samorządu terytorialnego. Jak również zakres zastosowania niniejszego przepisu będzie się odnosił w szczególności do placówek oświatowych, placówek ochrony zdrowia, zakładów karnych, Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, a także pracodawców. Informacje, o które wnioskuje pracownik OPS-u mogą być udostępnione lub udzielone, co może polegać na umożliwieniu wglądu do dokumentów, sporządzenia z nich notatek, kserokopii lub na ustnym oraz pisemnym przekazaniu informacji albo na wystawieniu określonego dokumentu (np. zaświadczenia). Jednakże pracownik socjalny może się domagać jedynie informacji mających znaczenie dla wydania decyzji w sprawie świadczenia z pomocy społecznej.

Należy tu mieć na uwadze także treść art. 11 ust. 2 ww. ustawy, mianowicie: „*Brak współdziałania osoby lub rodziny z pracownikiem socjalnym lub asystentem rodziny, o którym mowa w przepisach o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w rozwiązywaniu trudnej sytuacji życiowej, odmowa zawarcia kontraktu socjalnego, niedotrzymywanie jego postanowień, nieuzasadniona odmowa podjęcia zatrudnienia, innej pracy zarobkowej przez osobę bezrobotną lub nieuzasadniona odmowa podjęcia lub przerwanie szkolenia, stażu, przygotowania zawodowego w miejscu pracy, wykonywania prac interwencyjnych, robót publicznych lub prac społecznie użytecznych, o których mowa w przepisach o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, lub nieuzasadniona odmowa podjęcia leczenia odwykowego w zakładzie lecznictwa odwykowego przez osobę uzależnioną mogą stanowić podstawę do odmowy przyznania świadczenia, uchylenia decyzji o przyznaniu świadczenia lub wstrzymania świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej.(…)”*.

Przepisem szczególnym w przedmiotowej sprawie uprawniającym dany podmiot do żądania od gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych udzielenia informacji w związku z prowadzonymi przez nią działaniami w przedmiocie procedury zobowiązania do leczenia odwykowego osoby uzależnionej od alkoholu będzie również przepis art. 20 ust. 2a ustawy z 6 kwietnia 1990r. o Policji (Dz.U. z 2015r. poz.355 ze zm.). Zgodnie z tym przepisem „*policja może pobierać, uzyskiwać, gromadzić, przetwarzać i wykorzystywać w celu realizacji zadań ustawowych informacje, w tym dane osobowe, o osobach podejrzanych o popełnienie przestępstw ściganych z oskarżenia publicznego, nieletnich dopuszczających się czynów zabronionych przez ustawę jako przestępstwa ścigane z oskarżenia publicznego, osobach o nieustalonej tożsamości lub usiłujących ukryć swoją tożsamość oraz o osobach poszukiwanych, także bez ich wiedzy i zgody”*. Przepis art. 20 ust. 2b pkt 1 stanowi natomiast, iż „*informacje, o których mowa w ust. 1, 2a, 2aa i 2ab, dotyczą osób, o których mowa w ust. 2a i mogą obejmować: dane osobowe, o których mowa w art. 27 ust. 1 ustawy z 29 sierpnia 1997r. o ochronie danych osobowych*.” Oznacza to, iż w stanie faktycznym, w którym organy ścigania zwróciły się do gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych o udostępnienie informacji zawierających dane osobowe tzw. wrażliwe na potrzeby prowadzonego postępowania przygotowawczego, gminna komisja powinna tego rodzaju informacje udostępnić.